

РЕЗУЛЬТАТИ АГРОХІМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ РОДЮЧОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дмитренко О.В.,

Державна установа «Держґрунтохорона»

Макарчук О.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інтенсивний обробіток земель сільськогосподарського призначення зумовлює низку деградаційних явищ і процесів у ґрунтах. Систематичне спостереження і контроль за основними показниками родючості є одним із пріоритетних завдань для подальшого формування науково обґрунтованих рішень щодо відтворення і підвищення родючості ґрунтів. На підставі суцільного агрохімічного обстеження земель Житомирської області у часовому розрізі 2001-2010 рр. представлені результати стану ґрунтів, що дають змогу землекористувачам проводити ряд агроприйомів для стабілізації агрохімічних властивостей ґрунтів.

Ключові слова: агрохімічний моніторинг, елементи живлення, гумус, реакція ґрунтового розчину, родючість ґрунту.

Постановка проблеми. Розробка і впровадження заходів з відтворення родючості ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення вимагає всебічної достовірної інформації про їх агрохімічний стан протягом довготривалого терміну використання у землеробській галузі.

Родючість ґрунту лежить у площині постійного обміну і кругообігу органічної речовини і хімічних елементів: ґрунт-рослина-продукція-ґрунт. Якщо кількість поживних речовин, яка виноситься з урожаєм, компенсується повною мірою, в тому числі й внесення органічних добрив, ґрунт відтворює свою родючість і забезпечує формування найвищої врожайності й якості продукції сільськогосподарських культур [6].

Житомирська область розміщена в північно-західній частині України і займає близько 3 млн. га площі. Її територія знаходиться у двох природних зонах – Поліссі (81%) та Лісостепу (19%). Ці частини області суттєво відрізняються за чинниками ґрунтоутворення (клімат, рельєф, ґрунтоутворюючі породи, рослинність) і відповідно характеризуються строкастістю ґрунтового покриву. Неоднорідність ґрунтів за агрохімічними показниками потребує застосування різних агрономічно доцільних заходів, які істотно можуть підвищити їх якісні характеристики.

На сьогодні одним з найбільш досконалих напрямків якісної і кількісної оцінки ґрунтового покриву є моніторинг показників родючості ґрунтів. Він використовується в сільськогосподарській діяльності та слугує важливим інструментом для розроблення стратегії управління продуктивністю й запобігання деградації ґрунтів, тому проведення агрохімічного моніторингу є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах зростання площ агрохімічно деградованих ґрунтів важливого значення набуває удосконалення агроекологічного, у тому числі агрохімічного моніторингу, і розробка заходів з відновлення їх родючості. Вирішенням цих проблем займалося багато вчених, зокрема такі відомі як П. А. Власюк, П. О. Дмитренко, М. М. Городній, В. В. Медведєв, Б. С. Носко, Е. Г. Дегодюк, М. К. Шичула, О. Г. Тараріко, І. П. Ядуча, В. І. Кисіль, М. І. Майстренко, В. О. Греков, М. А. Ткаченко, О. В. Надточій.

Мета статті. Головною метою є проведення аналізу основних агрохімічних показників ґрунтів Житомирської області за 2 тури (VIII – 2001-2005 рр., IX – 2006-2010 рр.), які проводилися ДУ «Держґрунтохорона» Житомирською філією [3].

Виклад основного матеріалу. Середня площа елементарної ділянки відбору змішаного агро-

хімічного зразка ґрунту становила у середньому 7-10 га. Середньозмішаний зразок складався з багатьох індивідуальних, що відбирались згідно з ДСТУ [2]. Відбір зразків здійснювався на глибину орного шару (25-30 см). Дослідження проводили стосовно основних показників родючості ґрунтів, визначали обмінну кислотність потенціометричним методом, гумус – за Тюрнімом, азот, що легко гідролізується – за Корнфілдом, рухомі форми фосфору та калію – за Кірсановим [8]. У даній роботі використувалися теоретичні методи дослідження, а саме: збір та опис фактів, їх аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння.

У статті представлений аналіз змін показників, які інтерпретовані за правилами просторово-часового моніторингу згідно з адміністративно-територіальним розподілом.

ґрунтового покрив сільськогосподарських угідь у різних категоріях господарств (населення, сільгосп-підприємства) області представлений такими типами ґрунтів (рис. 1), зокрема, у поліській зоні зосереджені дерново-підзолисті ґрунти, які займають найбільшу площу – 565,4 тис. га (44%), дернові глейові – 21,5 тис. га (15%), болотні ґрунти – 77,1 тис. га (6%). Для лісостепової зони характерні сірі лісові, темно-сірі опідзолені та чорноземи опідзолені – 119,3 тис. га (15%), чорноземи типові – 205,6 тис. га (16%), лучні та чорноземно-лучні – 35,8 тис. га (4%).

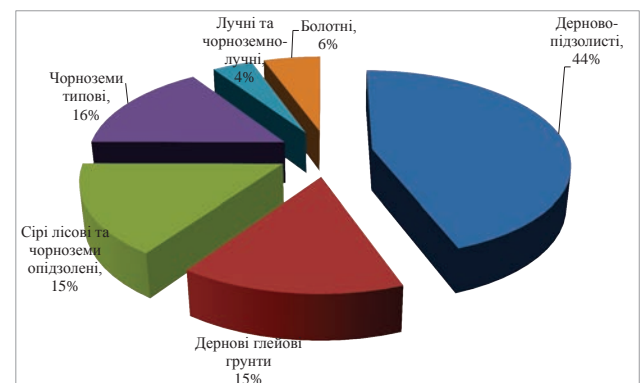

Рис. 1. Розподіл сільськогосподарських угідь за типом ґрунту в різних категоріях господарств області, %

Станом на 01.01.2011 р. загальна площа земель Житомирської області становила 2982,7 тис. га, із них на сільськогосподарські угіддя припадає 1300,6 тис. га (43,6%), які, в свою чергу, розподіляються таким

чином: на ріллію припадає 1023,6 тис. га (78,7%), перелоги – 60,2 тис. га (4,63%), багаторічні насадження – 19,8 тис. га (1,52%), сіножаті – 78,3 тис. га (6,02%), пасовища – 118,7 тис. га (9,13%) [7].

Розораність сільськогосподарських угідь деякою мірою залежить від природної родючості ґрунтового покриву і має досить високу строкатість у показниках по районах області. Найбільше розорана (74%) лісостепова частина, особливо у Бердичівському – 77%, Попільнянському – 79%, Ружинсько-

му – 80% районах, у перехідній міжзональній зоні розораність становить 47% у поліській частині – 29%. Середній показник розораності земель по області становить 63,61% [6].

У період за ІХ тур було обстежено 1173,6 тис. га ґрунтів, що на 29,8 тис. га більше відносно попереднього туру (табл. 1).

Показник, якому надається значна увага в агротехнологіях вирощування всіх сільськогосподарських культур – реакція ґрунтового розчину.

Таблиця 1

Показники кислотності, вмісту гумусу та поживних речовин у ґрунтах Житомирській області

№ з/п	Район	Рік обстеження	Обстежена площа, тис. га	рН _{ксі}	Уміст			
					гумусу, %	N*	P ₂ O ₅	K ₂ O
						мг/кг ґрунту		
1	Андрушівський	2002	59,7	6,0	2,58	101	160	113
		2007	59,5	5,9	2,58	89	158	112
2	Бердичівський	2002	45,7	6,1	2,26	65	146	108
		2007	47,8	6,0	2,24	81	144	105
3	Любарський	2003	50,6	6,2	2,50	101	157	100
		2008	53,1	6,2	2,49	89	154	102
4	Попільнянський	2002	65,5	6,0	2,38	104	175	107
		2007	66,6	5,9	2,40	99	172	105
5	Ружинський	2002	66,3	6,2	2,78	124	201	115
		2007	67,1	6,1	2,80	112	194	110
6	Чуднівський	2003	60,4	6,1	2,40	99	155	105
		2008	64,4	5,9	2,40	84	155	105
7	Романівський	2005	38,8	5,7	1,94	91	124	74
		2010	38,8	5,8	1,96	67	110	65
8	Житомирський	2005	48,6	6,0	2,00	81	130	83
		2010	48,4	5,9	2,00	71	123	84
9	Коростишівський	2005	38,6	5,7	1,63	67	114	86
		2010	38,6	5,5	1,60	53	114	80
10	Нов.-Волинський	2004	77,7	6,0	1,99	96	126	84
		2009	78,5	6,0	1,97	74	122	76
11	Черняхівський	2005	55,3	5,7	1,76	79	109	83
		2010	55,0	5,6	1,71	56	91	72
12	Баранівський	2001	33,1	5,8	1,88	81	111	85
		2006	36,3	5,7	1,89	91	99	78
13	Вол.-Волинський	2001	39,7	5,7	1,51	71	80	70
		2006	39,7	5,7	1,51	67	86	68
14	Смільчинський	2003	70,2	5,7	1,58	79	90	64
		2008	73,9	5,7	1,58	72	72	51
15	Коростенський	2001	72,7	5,6	1,38	76	81	68
		2006	76,9	5,5	1,39	70	77	63
16	Лугинський	2001	23,1	5,6	1,55	92	101	66
		2006	24,8	5,6	1,53	81	110	69
17	Малинський	2004	56,5	5,6	1,59	76	77	49
		2009	56,8	5,7	1,59	53	73	46
18	Народицький	2004	26,4	5,8	1,41	70	98	71
		2009	28,5	5,9	1,40	67	81	59
19	Овруцький	2003	47,7	5,6	1,60	52	126	79
		2008	47,5	5,6	1,54	73	101	73
20	Олевський	2001	27,8	5,3	1,54	105	93	59
		2006	28,8	5,4	1,47	111	87	57
21	Радомишльський	2004	54,2	5,9	1,48	73	98	65
		2009	55,9	5,8	1,51	49	91	62
22	Червоноармійський	2005	44,8	5,5	1,79	88	82	73
		2010	44,7	5,5	1,79	61	78	58
23	Брусилівський	2005	40,4	5,9	1,72	70	100	101
		2010	42,0	5,6	1,73	52	86	84
24	Усього	2001-2005	1143,8	5,9	1,88	84	119	83
		2006-2010	1173,6	5,8	1,87	75	112	78

Примітка: * азот лужногідролізований

У зв'язку з природно-кліматичними умовами області майже третину земель складають ґрунти з підвищеною кислотністю. Цей факт є природним, адже реакція ґрунтового розчину, в першу чергу, зумовлена типом для зони Полісся підзолистим процесом. Потрібно враховувати вплив антропогенної діяльності, застосування фізіологічно кислих добрив, особливо на землях поліської частини області, що призводить до штучного підкислення ґрунтів. Тому для забезпечення повноцінного регулювання ефективної родючості потрібно контролювати дози внесення добрив, а також коригувати рівень рН шляхом внесення нейтралізуючих вапнякових матеріалів.

Вапнування, як агро меліоративний захід, дає можливість оптимізувати ґрунтові умови під певні сільськогосподарські культури, що підвищує ефективність використання поживних речовин у доступній для рослин формі, передусім – мінеральних добрив. Без застосування науково-обґрунтованого вапнування система удобрення малоефективна. За результатами ІХ туру обстеження кислі ґрунти в області займають 431,6 тис. га або 36,8% від обстежених площ.

Серед них сильнокислі ґрунти займають 2,8%, середньокислі – 12,3%, слабокислі – 21,7%. Встановлено, що 28,2% ґрунтів мають близьку до нейтральної реакцію ґрунтового розчину. Але вони також вимагають підтримуючого вапнування у зв'язку з генетичними особливостями окремих культур. Незважаючи на те, що в цілому по області середньозважений показник рНКСІ становить 5,8 одиниць, за п'ять років площа кислих ґрунтів зросла на 6,3%.

Однак, що стосується хімічної меліорації ґрунтів, то вона в області практично призупинена. За період 1986 – 1990 років було провапновано 174,4 тис. га, тоді як у 2001-2005 рр. – 5,2 тис. га, у 2006-2010 рр. – 7,3 тис. га.

Гумус у значній мірі визначає напрямки процесів ґрунтоутворення, біологічні, хімічні та фізичні властивості ґрунтового середовища і в кінцевому результаті – родючість ґрунтів.

Щорічні втрати гумусу відбуваються внаслідок переваги темпів мінералізації гумусових речовин над їх гуміфікацією. За матеріалами агрохімічної паспортизації земель сільгосппризначення, яку здійснюють регіональні центри ДУ «Держґрунтохорона», встановлено, що кожні 5 років ґрунти України втрачають у середньому 0,05% гумусу [1]. Тому збереження і поповнення запасів гумусу має стати пріоритетним завданням, беззаперечною умовою використання земель в агропромисловості.

Середньозважена величина вмісту гумусу в ґрунтовому покриві сільськогосподарських угідь області за результатами ІХ туру агрохімічного обстеження відповідає низькому його рівню забезпеченості та становить 1,87% (див. табл.1). У розрізі адміністративних районів найвища його середньозважена величина виявлена в ґрунтах сільськогосподарських угідь Ружинського району, де вона становить 2,8%, що в 1,5 раза більше середньозваженого показника по області. Найнижчий вміст гумусу зафіксовано в ґрунтах угідь Коростенського та Народицького районів, де він становить відповідно 1,39 та 1,40%, що на 0,48 та 0,47% абсолютної величини нижче середньообласного показника.

Порівняно з попереднім туром агрохімічного обстеження середньозважена величина в цілому по області знижена на 0,01%. Недостатній вміст органічної речовини в ґрунтах спричинений відсутністю постійної компенсації органічними добривами.

Азот – один з основних макроелементів, необхідних для життєдіяльності рослин. Він збільшує зелену (вегетативну) масу рослин і, як наслідок, врожайність.

Середньозважена величина вмісту легкогідролізованого азоту в ґрунтах сільськогосподарських угідь за результатами дев'ятого туру агрохімічного обстеження відповідає його дуже низькому вмісту і становить 75 мг/кг ґрунту (див. табл.1). Порівняно з попереднім періодом обстеження вона зменшилась на 9 мг/кг ґрунту або 11%. Найнижча забезпеченість ґрунтів цим елементом виявлена в ґрунтах поліської зони, де її середньозважена величина варіює від 49 до 91 мг/кг ґрунту, як виняток, в Олевському районі зафіксовано показник 111 мг/кг ґрунту. Найнижчий вміст легкогідролізованого азоту зафіксовано в Радомишльському, Брусилівському та Малинському районах, де його середньозважена величина становить 49-53 мг/кг ґрунту.

У ґрунтах районів лісостепової частини області середньозважена величина вмісту цього елемента варіює від 81 до 112 мг/кг ґрунту (Ружинський район).

Порівняно з результатами VIII туру агрохімічного обстеження найбільше зниження вмісту легкогідролізованого азоту відбулося у ґрунтах угідь Червоноармійського, Романівського, Радомишльського та Черняхівського районів, де вміст даного елемента знизився відповідно на 27 (31%); 24; 24; 23 мг/кг ґрунту.

Зниження вмісту легкогідролізованого азоту в ґрунтах сільськогосподарських угідь області пояснюється недостатнім, порівняно з виносом, поверненням даного елемента в ґрунт як з органічними, так і з мінеральними добривами.

Рухомий фосфор є одним із головних показників ґрунтової родючості. З цим елементом тісно пов'язаний розвиток кореневої системи, її активна поглинаюча здатність щодо вологи і поживних речовин, нуклеїновий обмін, інтенсивність фотосинтезу, темпи розвитку і продуктивність рослин. [5]

Загальний вміст рухомих фосфатів у ґрунтах сільськогосподарських угідь області свідчить, що за період двох турів (VIII-IX) відзначається тенденція зниження їх загальної кількості у всіх районах області, крім Володарськ-Волинського. Середньозважена величина вмісту рухомих форм фосфатів у ґрунтах сільськогосподарських угідь за результатами дев'ятого туру агрохімічного обстеження становить 112 мг/кг ґрунту, що на 7 мг/кг менше відносно попереднього туру (див. табл.1). Найнижча забезпеченість ґрунтів сільськогосподарських угідь рухомих фосфором зафіксована в поліських районах області: Ємільчинському – 72 мг/кг та Малинському – 73 мг/кг ґрунту.

У районах лісостепової частини області забезпеченість ґрунтів цим елементом значно вища і варіює від 144 до 194 мг/кг ґрунту.

Порівняно з попереднім туром обстеження найбільше зменшення вмісту рухомого фосфору відбулося в ґрунтах сільськогосподарських угідь поліської частини області – в Овруцькому та Черняхівському районах, де він знизився відповідно на 25 мг/кг (19,8%); та 18 мг/кг ґрунту (17%). Надзвичайно низький рівень застосування фосфорних добрив спричинив зменшення вмісту рухомих форм фосфатів у ґрунтах сільськогосподарських угідь області.

Роль калію полягає в тому, що він бере участь у вуглеводному і водному обміні, позитивно впливає на фотосинтез, накопичення цукрів і підвищує стійкість рослин до несприятливих погодних умов. Калійним добривам вітчизняні аграрії надають

меншу увагу, ніж азотним при цьому нестача калію не тільки обмежує рівень врожайності, а й значно констатує факт утрати родючості ґрунтів [4].

Середньозважена величина вмісту в ґрунтах сільськогосподарських угідь обмінного калію за результатами ІХ туру обстеження відповідає низькому рівню і становить 78 мг/кг (див. табл.1) і порівняно з результатами попереднього туру зменшилась на 5 мг/кг ґрунту.

Найнижчу забезпеченість ґрунтів обмінним калієм виявлено в районах поліської частини області. Так, у ґрунтах угідь Малинського та Ємільчинського, районів середньозважена величина вмісту цього елемента становить відповідно 46 та 51 мг/кг ґрунту, що значно нижче середнього показника по області.

У районах лісостепової частини забезпеченість ґрунтів обмінним калієм вища. Середньозважена величина вмісту цього елемента варіює від 102 до 112 мг/кг ґрунту (Андрушівський район).

Порівняно з результатами VIII туру обстеження найбільше зменшення середньозваженої величини вмісту обмінного калію відбулося в ґрунтах Червоноармійського, Брусилівського районів – відповідно на 15 і 17 мг. кг ґрунту. Незначний обсяг внесення органічних та мінеральних калійних добрив призвів до того, що формування врожаю сільськогосподарських культур відбувалося в значній мірі за рахунок обмінного калію ґрунту, що зумовило його зниження в ґрунтах сільськогосподарських угідь області.

З огляду на наведені кількісні дані щодо вмісту основних поживних елементів в ґрунтах сільськогосподарських угідь Житомирської області слід констатувати активне зниження кожного показника родючості. Агрохімічна деградація зумовлена, поперше, високою розораністю лісостепової частини області, інтенсивним використанням виснажуючих культур, по-друге, зниженням кількості внесення органічних і мінеральних добрив, яке позначається на дисбалансі гумусу та інших речовин, по-третє, ґрунти поліської частини за своїми агрофізичними властивостями не можуть утримувати поживні речовини у верхніх горизонтах, тому без хімічної меліорації і привнесення органіки вони втрачають властивість забезпечувати врожайність.

Висновки і пропозиції. Отже, в зв'язку з тим, що в області здебільшого застосовується екстенсивна система землеробства, порушені науково-обґрунтовані системи сівозмін та здебільшого висіваються комерційні монокультури, зникли з полів багаторічні трави, значно зменшились об'єми застосування органічних і мінеральних добрив, майже відсутнє вапнування, відбувається зниження гумусу, що супроводжується дефіцитом азоту та зольних елементів. Для подолання наслідків споживацького використання земельних ресурсів, а саме: деградації ґрунту, необхідно обов'язково проводити моніторинг стану ґрунтового покриву, комплексно застосовувати заходи щодо підвищення продуктивності та охорони земель. Свідомий перехід до раціонального землекористування – запорука процвітання держави.

Список літератури:

1. Дацько Л. В. Гумус і родючість ґрунтів / Л. В. Дацько // Всеукраїнський діловий журнал «Аграрний тиждень. Україна». – К, 2012.
2. ДСТУ Б В.2.1-8-2001 від 30.11.2001 р.
3. Звіт про виконання проектно-технологічних та науково-дослідних робіт // Житомирський обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції. – Житомир, 2011. – 121 с.
4. Зінчук М. І. Застосування агрохімічного моніторингу для формування стратегії управління родючістю ґрунтів у Волинській області / М. І. Зінчук // Збірник наук.праць № 11 Природа західного Полісся та прилеглих територій. – Луцьк, 2014. – 62-68 с.
5. Носко Б. С. Баланс фосфора в системі почва – удобрення – растения // Агротехніка. – 1990. – № 11. – С. 71-82.
6. Програма підвищення родючості ґрунтів на період 2014-2020 років у Житомирській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL :zhitomir-region.gov.ua/law/2291.doc
7. Статистичні дані головного управління Держкомзему, станом на 01.07.2011 р.
8. Яцук І. П., Балюк С. А. та ін. Методика проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення / [за ред. І. П. Яцука, С. А. Балюка,]. – Київ, 2013. – 99 с.

Дмитренко О.В.

Государственное учреждение «Держґрунтохорона»

Макарчук О.В.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

РЕЗУЛЬТАТЫ АГРОХИМИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА ПЛОДОРОДИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ЗЕМЕЛЬ ЖИТОМИРСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация

Интенсивное возделывание земель сельскохозяйственного назначения приводит к ряду деградационных явлений и процессов в почвах. Систематическое наблюдение и контроль за основными показателями плодородия является одной из приоритетных задач для дальнейшего формирования научно обоснованных решений по воссозданию и повышению плодородия почв. На основании сплошного агрохимического обследования земель Житомирской области во временном разрезе 2001-2010 гг. представлены результаты состояния почв, позволяющие земледельцам проводить ряд агроприемов для стабилизации агрохимических свойств почв.

Ключевые слова: агрохимический мониторинг, элементы питания, гумус, реакция почвенного раствора, плодородие почв.

Dmytrenco O.V.
State Agency "Derzhgruntokhorona"
Makarchuk O.V.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE RESULTS OF AGROCHEMICAL MONITORING OF FERTILITY OF ZHYTOMYR OBLAST AGRICULTURAL LANDS

Summary

Intensive cultivation of agricultural land leads to a number of degradation phenomena and processes in soils. Systematic monitoring and control of the main indicators of fertility is a priority for the further formation of scientifically based decisions about reproduction and increase of soil fertility. On the basis of solid agrochemical land survey of Zhytomyr Oblast, the authors represent the condition of soils, allowing land users to carry out a number of actions to stabilize agrochemical properties of soils in the period of 2001-2010.

Keywords: agrochemical monitoring, fertilizer elements, humus, soil solution reaction, soil fertility.

УДК 631.15: 332.3

ЕКОЛОГІЧНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ (В УМОВАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Домбровська О.А.

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

У статті обґрунтовані головні завдання екологічної оптимізації земельного фонду. Значна увага приділялась питанням аналізу використання сільськогосподарських земель Харківської області. Зроблено пропозиції щодо виведення деградованих земель зі складу ріллі, та необхідності проведення масштабних землевпорядних робіт для створення екологічно стійких і збалансованих агроландшафтів.

Ключові слова: агроландшафти, консервація земель, екологічна оптимізація.

Постановка проблеми. Жодна з країн не може забезпечити стабільність свого суспільства й економічний розвиток, якщо відсутнє розуміння ролі землі як джерела економічного добробуту. Взаємозв'язок людей із землею є основою їхнього існування. Економічно розвинуті держави широко заохочують і гарантують приватну власність на землю, яка становить основу їхньої соціально-економічної політики.

Землевпорядний досвід України й практика розвинутих зарубіжних держав показують, що реальним механізмом наведення ладу у використанні земель, регулюванні земельних відносин може бути землеустрій, у процесі якого розв'язуються правові, соціально-економічні, організаційно-територіальні, екологічні завдання. Різним за якістю землям, агроекосистемам і агроландшафтам повинне відповідати розмаїття форм і методів землеустрою та організація території. Послаблення ролі держави у здійсненні землеустрою призвело до втрати функції планування як основної в системі управління земельними ресурсами, що порушило комплексність у проведенні землевпорядних робіт.

Земельні ресурси та сприятливі кліматичні умови України зумовлюють високий потенціал сільськогосподарського виробництва. Сучасні агроландшафти нашої держави можна уявити собі як систему, що складається з різноманітних агроекосистем (рілля, багаторічні насадження, сіножаті та культурні пасовища), між якими розміщені природні та напівприродні біогеоценози (природні пасовища, сіножаті, лісосмуги, чагарники, невеликі ліси, ділянки боліт). Усі ці елементи забезпечують сталість та посилюють саморегуляцію структури

агроландшафтів. Проте надмірна розораність сільськогосподарських угідь призвела до порушення науково обґрунтованого співвідношення між орними землями і природними біоценозами, розвитку ерозійних процесів та інших видів деградації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні і методичні аспекти системи планування використання та охорони земель як на загальнодержавному, так і на регіональних рівнях в Україні досліджувались багатьма вченими, серед яких В. Кілочко [1], О. Гуторов [2], А. Третяк [3], Л. Наливайко [4], О.П. Кінаш [5], В.О. Леонець [5] С. Булигін [6], Н. Козлов [7], Н.Палапа [7], В. Кривов [8] та ін. Однак проблема планування та прогнозування процесу розвитку земельних ресурсів залишається актуальною: динамічні зміни в економіці землекористування потребують дослідження з урахуванням реалій сьогодення. Погляди вчених на цю проблему різноманітні, але об'єднує їх лише одне – визнання необхідності зменшення сільськогосподарської освоеності і, перш за все, розораності земельного фонду. При цьому, в кількісному відношенні різні автори пропонують досить відмінне одне від одного бачення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Нові принципи земельних відносин та запровадження різних форм господарювання на землі, велика різноманітність природних, економічних, соціальних умов різних регіонів України потребують розробки основ та методів територіального землеустрою агроландшафтів. Тому основним напрямом є питання удосконалення теоретико-методологічного підходу до створення екологічно збалансованих агроландшафтів.